

Wetgeving en beleid op weg naar een volwaardige bescherming van het erfgoed op zee? Knelpunten en opportuniteiten

Thary Derudder en Marijn Rabaut
Maritiem Instituut

Team

- Universiteit Gent
- Agentschap Onroerend Erfgoed

UNIVERSITEIT
GENT

Vlaanderen
is erfgoed

Inhoud

- 1) De UNESCO Conventie voor de bescherming van onderwater cultureel erfgoed
- 2) De Belgische wetgeving voor de bescherming van onderwater cultureel erfgoed
- 3) Suggesties voor de verbetering/ uitbreiding van de Belgische wetgeving en haar praktische uitvoering
- 4) Bescherming van onderwater cultureel erfgoed en het Marien Ruimtelijk Plan
- 5) Bescherming van onderwater cultureel erfgoed omwille van zijn ecologische waarde

De UNESCO Conventie voor de bescherming van onderwater cultureel erfgoed 2001

UNESCO Conventie 2001

Belangrijkste internationale conventie voor OCE bescherming.

- Bescherming OCE op lange termijn
- Samenwerking tussen staten
- In situ bewaring als eerste optie
- Geen commerciële exploitatie van OCE
- Belangrijke regels voor werkzaamheden/ archeologisch onderzoek aan OCE in Annex

UNESCO Conventie 2001

55 staten hebben geratificeerd

België in 2013 geratificeerd, geïmplementeerd in nationale wetgeving

Enig ander Noordzeeland dat heeft geratificeerd is Frankrijk in 2013, andere overwegen ratificatie bijvoorbeeld Duitsland en Nederland

Wet betreffende bescherming van het
cultureel erfgoed onder water 4 april 2014
(en KB 25 april 2014)

OCE-wet 2014

Vondsten: elke ontdekking van sporen van menselijke aanwezigheid met een cultureel, historisch of archeologisch karakter die zich deels of volledig, tijdelijk of permanent onder water bevinden.

Van toepassing op vondsten in de territoriale zee van België en vondsten in de Belgische exclusieve economische zone en op het continentaal plat die zich ten minste 100 jaar onder water bevinden.

OCE-wet 2014

Vondsten moeten worden gemeld aan de ontvanger van het erfgoed (gouverneur van West-Vlaanderen) via www.vondsteninzee.be of gouverneur@west-vlaanderen.be

Verboden vondsten intentioneel boven water te brengen

Beslissing op federaal niveau om een vondst te erkennen als erfgoed => verdere bescherming.

Erkende OCE-sites

Reeds 8 wrakken erkend als OCE: HMS Wakeful, West-Hinder, houten vaartuig, HMS Brilliant, SS Kilmore, buiten Ratel wrak, U-11 en 't Vliegend Hart.

Voor 7 van de 8 wrakken zijn er individuele beschermingsmaatregelen genomen in het MB van 4 oktober 2016:

Bijvoorbeeld: verbod lijnvissen, ankeren en dreggen of vissen met sleepnetten

KB van 21 september 2016 met reglementaire maatregelen voor in situ beschermd OCE :

Bijvoorbeeld: melding duiken naar OCE-sites en verdere bepalingen rond werkzaamheden aan in situ beschermd erfgoed

België is momenteel een voorloper in de bescherming van OCE

- UNESCO reeds geratificeerd
- UNESCO reeds geïmplementeerd in nationale wetgeving
- 8 wrakken erkend als OCE
- Maatregelen genomen ter bescherming van deze OCE-sites

Nu is het moment om deze rol als voorloper
vast te houden en onze wetgeving verder te
verbeteren en uit te breiden.

Suggesties voor de verbetering/
uitbreiding van de Belgische wetgeving en
haar praktische uitvoering

Bescherming vondsten

Vondsten ook in initiële fase voldoende beschermen tegen bijvoorbeeld werkzaamheden.

Cruciale fase om te bepalen of iets al dan niet erfgoedwaardig is.

Sterke autoriteit

Sterke autoriteit nodig die instaat voor alle zaken gerelateerd aan OCE:

- Ontvangen meldingen vondst
- Bescherming en management van OCE-sites
- Toelating verlenen voor en toezicht houden op werkzaamheden aan OCE

-...

‘Ontvanger van het erfgoed’ voldoende uitbouwen en ondersteunen met de nodige expertise

Extraterritoriale werking

Belgische schepen en onderdanen de verplichting opleggen de ontdekking van OCE en werkzaamheden gericht naar OCE buiten het Belgisch zeegebied te melden.

=> Samenwerkingsmechanisme UNESCO
Conventie

Samenwerking

Samenwerking met andere staten initiëren/ verder uitwerken.

Sluiten van bilaterale of multilaterale overeenkomsten met (alle) Noordzee landen.

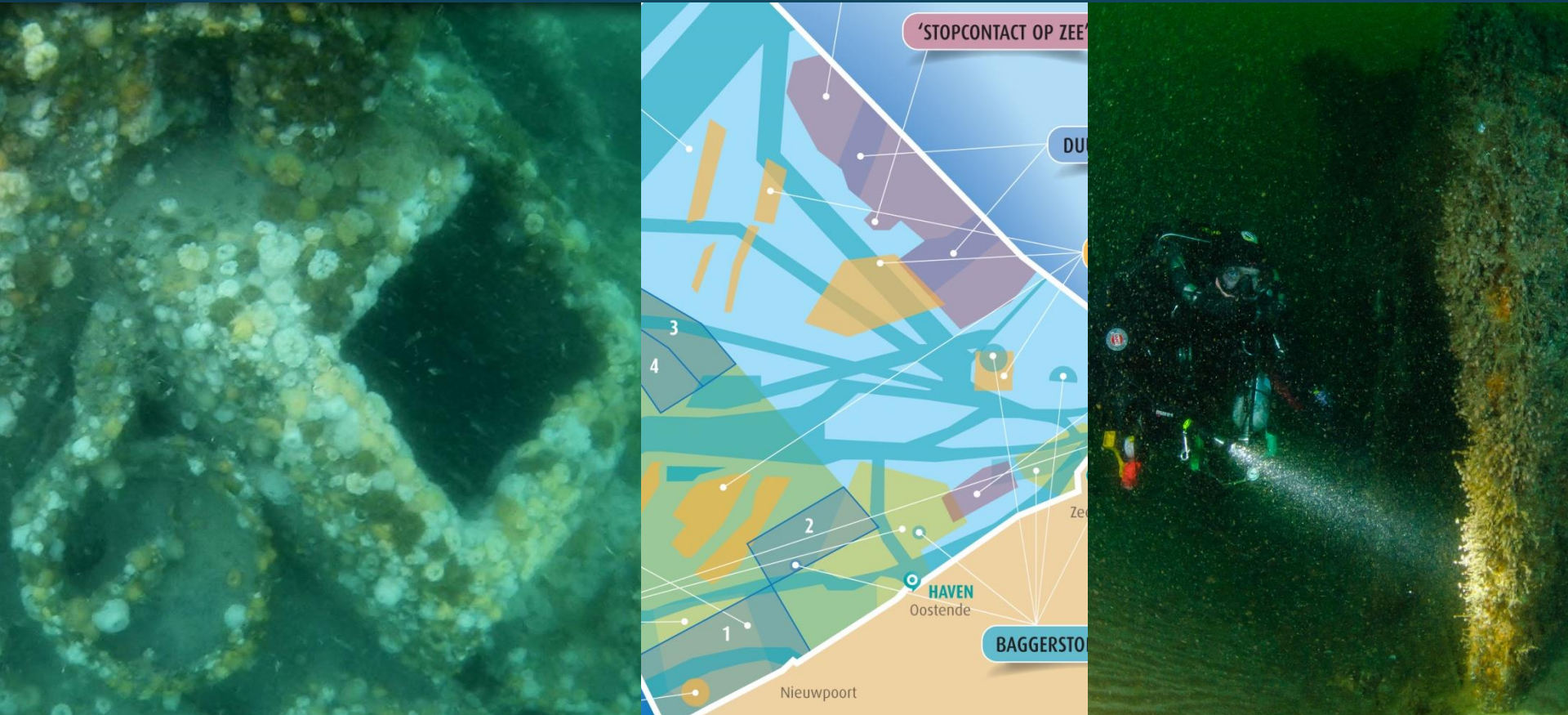
Bescherming oorlogsschepen

Ook de oorlogswrakken jonger dan 100 jaar beschermen in de EEZ/ op het CP.

Vooruit denken naar toekomstige bescherming toe.

Beleid en opportuniteiten

- Beleidskader: **Mariene Ruimtelijke Planning en bescherming als niet-intentionele riffen**

Bescherming van onderwater cultureel erfgoed en het Marien Ruimtelijk Plan

**Onderwater
cultureel erfgoed
(OCE)**

**Mariene ruimtelijke
planning
(MRP)**

Een Marien Ruimtelijk Plan voor onze Noordzee

OVERZICHTSKAART

Onderwater cultureel erfgoed in onze Noordzee

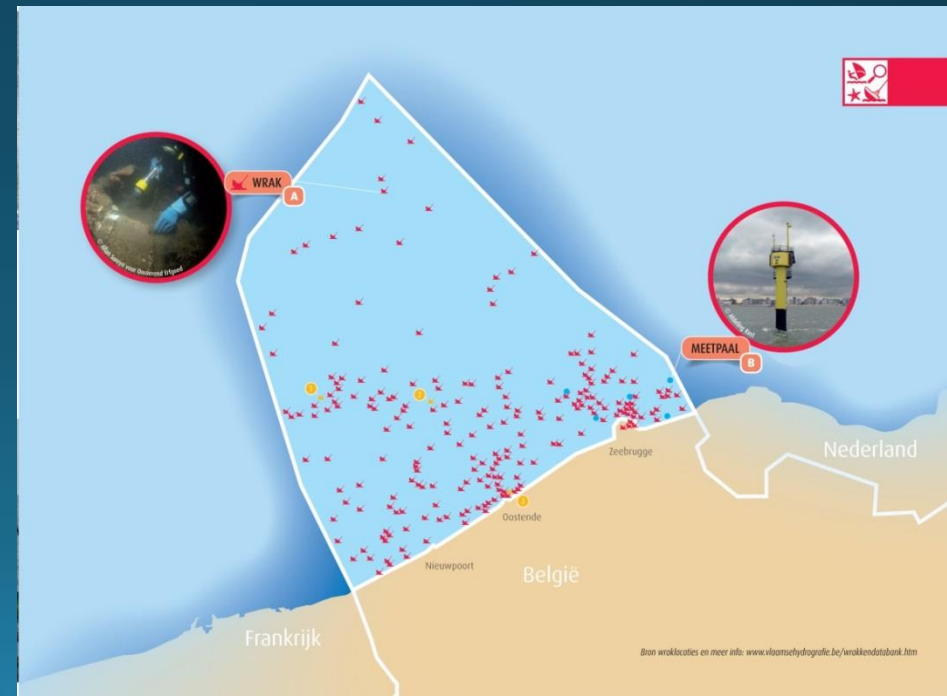
- ❖ Basis: UNESCO verdrag (in werking voor België sinds 5/11/2013)
- ❖ OCE wet dateert van 5/04/2014
- ❖ OCE KB dateert van 25/4/2014
- ❖ Eerste erkenningen dateren van 13 mei 2014 en 30 september 2014
- ❖ MaatregelenKB recent in werking

Expliciete ruimtelijke afbakeningen sinds mei 2014

<> geen aparte gebieden in MRP

➔ hiaat en mogelijkheid om dit in de toekomst te koppelen

Onder afdeling 10 kan ervoor gekozen worden om de link met de wet betreffende de bescherming van het cultureel erfgoed onder water te maken en ineens ook de erkende sites op te nemen.

Bescherming van onderwater cultureel
erfgoed omwille van zijn ecologische
waarde

Onderwater
cultureel erfgoed
(OCE)

Ecosysteemeffecten

Ecologische waarde en OCE

MRP verwijst naar *ecologische waarde* van wrakken als “rotsachtige” habitat:

“Bovendien hebben sommige wrakken die boven de bodem uitsteken een belangrijke ecologische waarde. Als “rotsachtige” habitat vormen zij schuilplaatsen met een grote biodiversiteit en fungeren ze als kraamkamers voor verschillende soorten fauna en flora”

Natuurlijke harde substraten

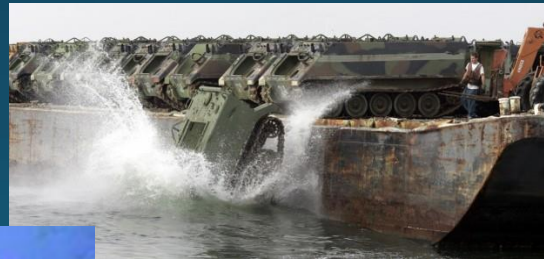
Ecologische waarde en OCE

MRP verwijst naar *ecologische waarde* van *wrakken* als “rotsachtige” habitat.

Artificiële riffen

Wereldwijd worden verschillende categorieën van materialen gebruikt om artificiële riffen te bouwen:

1. Natuurlijke materialen (bv. grind);
2. Afvalmaterialen (bv. autobanden, schepen, treinen, olieplatformen etc.);
3. Modules: speciaal ontworpen structuren.

Ecologische waarde en OCE

Niet-intentionele riffen

- ❖ Wrakken ~ riffen
- ❖ Grootste verschil: 'niet-intentioneel' (niet 'gedesigned' zijn omwille van bepaalde ecologische effecten.)
- ❖ Biologische/ecologische effecten van wrakken:
 - ✓ gelijkaardige patronen als bij geplande riffen. In verschillende case-studies zien we biodiversiteitsverhoging en ook een toename van de totale biomassa;
 - ✓ Verschillen tussen wrakken (bv ~ afstand tot de kust);
 - ✓ Specifieke dominante soorten (*ecosystem engineers*).

Ecologische waarde en OCE

Ecologische waarde en OCE: openstaande vragen

Verdere uitdieping van mogelijkheid binnen beheer nodig om gebruik te maken van ecologische kennis

- Wrakken bootsen niet de natuurlijk habitat
- Sommige zeldzame of bedreigde soorten kunnen voorkomen op wrakken.
- Binnen SeArch zullen we onderzoeken welke aspecten die nodig zijn voor een goede beheer van de aspecten die

Mogelijke wettelijke basis ter bescherming

Wettelijke basis: Wet Marien Milieu

- Bufferzones
- Gericht mariene reservaten

Ruimtelijke afbakening via MRP

Onder Afdeling 2 (natuurbeschermingsgebieden) kan in artikel 7 van het KB MRP een §10 worden toegevoegd om de koppeling tussen biodiversiteit en erkende erfgoedsites te maken.

CONCLUSIES

1. Het bestaande wettelijk kader vormt reeds een zeer degelijke basis voor de bescherming van OCE, maar er is nog ruimte voor uitbreiding en het uitbouwen van een versterkte bescherming voor OCE;
2. Ruimtelijke afbakening van onderwater cultureel erfgoed koppelen aan MRP biedt heel wat beschermings- en beleidsvoordelen;
3. Wrakken kunnen in sommige gevallen beschouwd en beschermd worden als niet-intentionele riffen wegens hun ecologische effecten;
4. Ruimtelijke afbakening van niet-intentionele riffen kan op basis van MMM-wet in MRP gebeuren.

*Beleidsonderzoek binnen SeArch biedt
inzicht in de koppeling met MRP en
concrete beleidsadviezen voor een
verbeterd beleidskader*

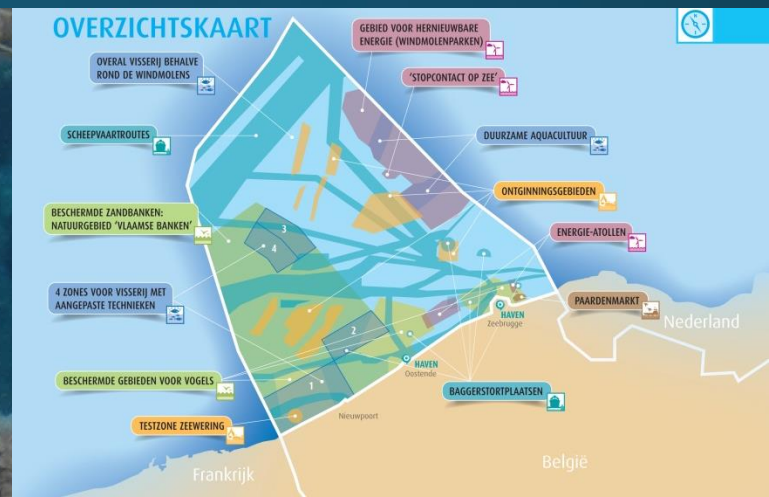
TAKE HOME MESSAGE

Tijd voor actie, want unieke positie in internationale context:

- UNESCO van kracht;
- Wet en KB OCE alsook 8 erkende OCE-sites en beschermingsmaatregelen;
- MRP volledig operationeel, met duidelijke procedures, inspraak, adaptief beheer;
- Veel data over biodiversiteit rond wrakken in België;
- Wettelijke instrumenten om deze kennis te integreren.

Met dit project nemen we een leidende rol op het onderzoeksdomein van cultureel erfgoed onder water, met een koppeling tussen verschillende disciplines.

Deze resultaten kunnen opnieuw de wetenschappelijke basis zijn voor een volgende stap naar verbeterd beheer en optimalisering van de regelgeving.

DANK U WEL

© Karl Van Ginderdeuren

Thary.Derudder@UGent.be – Marijn.Rabaut@UGent.be – Frank.Maes@UGent.be